

І.В. Дульська, канд. екон. наук, ст. наук. співробітник

ШЛЯХИ АКТИВІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНИХ МЕХАНІЗМІВ СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНИХ ВИРОБНИЦТВ (НА ПРИКЛАДІ МІСТА КИЄВА)

У статті досліджені тенденції розвитку виробництв високотехнологічних продукції та послуг у місті Києві, аналізуються проблеми їх розвитку, пропонуються шляхи активізації підтримки їх розвитку на рівні місцевої влади.

The article examines trends in manufacturing hi-tech products and services in Kiev city, analyzes the causes of development problems, proposed the ways of supporting their development at the local government.

Ключові слова: виробництва високотехнологічної продукції і послуг, валова додана вартість, валовий регіональний продукт, місцева влада.

Keywords: manufacturing hi-tech products and services, gross value added, gross regional product, the local government.

Економічно розвинені країни емпірично встановили важливий крім держави, бізнесу і суспільства суб'єкт регулювання соціально-економічного розвитку – місцеву громаду. Є пряма кореляція між рівнями економічного, соціального і технологічного розвитку і розвитком місцевого самоврядування (МС), коли його інститути максимально повно мобілізують і використовують ресурси розвитку на рівні регіону. Саме на рівні регіону особливо дієвими механізмами активізації розвитку є комплекс заходів, чільне місце в якому посідає підтримка підприємництва, особливо малого бізнесу, шляхом покращення місцевого бізнес-середовища, створення МС бізнес-інкубаторів для підтримки стартапів, особливо інноваційних і високотехнологічних (ВТ), запровадження стимулів для потенційних інвесторів, аутсорсингу, створення промислових (індустріальних) парків, використання прогресивних інформаційних технологій у міському господарстві, комплексне залучення іноземних інвестицій, активізація приватно-публічного партнерства тощо.

Серед сучасних науковців, які досліджували проблеми регіонального розвитку О.Василик, Н.Бескоровайна, Б.Карпінський, К.Павлюк, Б.Буркінський, М.Бутко, В.Геєць, М.Долішній та О.Герасименко. Однак, в сучасних публікаціях недостатня увага приділена практичним аспектам формування напрямів розвитку територій і механізмів, які забезпечують сприяння їх реалізації.

Метою статті є окреслення механізмів більш ефективного створення валового регіонального продукту (ВРП) шляхом інтенсивнішого використання технологічних та наукомістких переваг територіально-господарського комплексу регіону в ринкових умовах на прикладі м. Києва.

В умовах формування в світі економіки знань для найбільш розвинутого регіону України - м. Києва гостро стоїть питання подальшого удосконалення умов розвитку ВТ-

виробництва² [1, С. 248]. На даний момент в цілому ситуація у секторі знаннєвої інтенсивних ВТ-послуг, у т.ч. ринкових³, є прийнятною. Структура валової доданої вартості (ВДВ) регіону типово постіндустріальна (переважають послуги, на промисловість припадає незначна частка ВДВ) з тенденцією її перетворення у неоіндустріальну, оскільки все більшу роль відіграють знаннєвої інтенсивні ВТ-послуги (табл. 1), у т.ч. ринкові. В них же спостерігається і високий рівень виробництва ВДВ на одного зайнятого. Такою структурою суспільного виробництва, місто значною мірою завдячує тому, що у розрахунку ВРП одну особу у 2009 р. тут створювалося втричі більше, ніж в середньому по країні (18,6% загалу), а ВРП порівняно з 2004 р. зріс на 39,7%.

Ці ж тенденції відбилися в структурі та обсягах виробництва і у 2010 р. Аналогічна і структура інвестицій в основний капітал. Адже розвиток ВТ-ринкових послуг тісно пов'язаний з розвитком регіональної економіки.

Таблиця 1. Структура послуг, наданих в м. Києві у 2010 р.

	Обсяг реалізованих послуг (у ринкових цінах), млн. грн.	У % до загалу	Обсяг реалізованих послуг нерезидентам, у % до загалу
1	2	3	4
Всього, у тому числі:	91289,6	100	12,3
"Діяльність транспорту та зв'язку", з неї:	38606,4	42,3	16,2
Діяльність авіаційного транспорту	4666,5	5,1	66,3
Діяльність пошти та зв'язку	20330,1	22,3	4,8
"Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг, послуги підприємцям", у т.ч.:	41283,9	45,2	10,4
Операції з нерухомим майном	9132,7	10,0	1,4
Діяльність у сфері інформатизації, у тому числі:	4776,7	5,2	27,7
консультування з інформатизації	1321,9	1,4	46,3

² За методологією Євростату:

Високотехнологічні сектори – аерокосмічна промисловість (NACE - 35.3), фармацевтика (24.4); обчислювальна та офісна техніка (30), електрокомунікаційна промисловість (32), наукове обладнання (33);

Середньо високотехнологічні сектори – електромашинобудування (31), автомобілебудування (34), хімічна промисловість (крім фармацевтики) (24 без 24.4), ін. транспортне обладнання (35.2+35.4+35.5), неелектричне машинобудування (29).

³ **Знаннєвої інтенсивні високотехнологічні послуги** – пошта та телекомунікації (64); комп'ютеризація та пов'язані з нею види діяльності (72), НДДКР (73);

Знаннєвої інтенсивні ринкові послуги (зокрема фінансове посередництво та високотехнологічні послуги) - водний транспорт (61), повітряний транспорт (62), послуги з нерухомістю (70), оренда обладнання без оператора та оренда особистих товарів (71), інші види комерційної діяльності (74);

Знаннєвої інтенсивні фінансові послуги – фінансове посередництво (крім страхування та пенсійного фінансування) (65), страхування, пенсійне фінансування (без обов'язкового соцзабезпечення (66), допоміжна діяльність з фінансового посередництва (67));

Інші знаннєвої інтенсивні послуги – освіта (80), охорона здоров'я та соціальна робота (85), рекреаційна, культурна та спортивна діяльність (92).

Продовження табл. 1

1	2	3	4
розробка програмного забезпечення, консультування	1526,9	1,7	24,3
обробка даних	535,7	0,6	49,1
діяльність, пов'язана з банками даних	1038,8	1,1	1,5
ремонт і технічне обслуговування офісної, електронно-обчислювальної техніки	340,3	0,4	17,6
Дослідження і розробки, технічні випробування та дослідження	1425,3	1,5	20,2
Діяльність у сфері права	1112,5	1,2	34,3
Діяльність у сфері бухгалтерського обліку та аудиту	1294,5	1,4	14,4
Дослідження кон'юнктури ринку та виявлення суспільної думки	1407,9	1,5	30,5
Консультування з питань комерційної діяльності та управління	2177,0	2,4	16,7
Діяльність у сферах інжинірингу, геології та геодезії	3527,5	3,9	15,1
Рекламна діяльність	8753,7	9,6	4,0
Надання різних послуг споживачам	3090,1	3,4	6,3
"Освіта"	980,0	1,1	2,0
"Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги"	1292,4	1,4	2,2
"Комунальні, індивідуальні послуги; діяльність у сфері культури, спорту"	6993,9	7,7	2,3

Джерело: [2, С.136-143].

За дослідженнями Ericsson і Єврокомісії, рост проникнення широкополосного доступу до Інтернет на 10% веде до зростання ВВП в середньому на 1% [5].

На 1.01.2010 р. в Києві базувалося 30,6% усіх абонентів мережі "Інтернет" України (857,3 тис.) [6, С.25]. На доходи від реалізації послуг пошти й зв'язку й комп'ютерний і мобільний зв'язок, надані в місті, припадало по 41,7% обсягів України. Внаслідок чого на 1.01.2010 р. в м. Київ надійшло 82,3% прямих іноземних інвестицій виду економічної діяльності "Діяльність пошти та зв'язку" в Україні (3,2 млн. дол. США) [6, С.8]. Слід відмітити увагу іноземних та вітчизняних інвесторів, у т.ч. венчурних, до ІТ-галузі України, яка за даними асоціації «Інформаційні технології України» на 70% зосереджена в м. Києві. Ці компанії переважно спеціалізуються на е-бізнесі, е-торгівлі, соціальному коннекті, картографії, мобільному та web-маркетингу, оптимізації платежів та фінооперацій і в меншій мірі - розробці програмного забезпечення (ПЗ) (табл. 2).

Таблиця 2. Найбільші венчурні фонди, що інвестували в українські ІТ-стартапи

Венчурний фонд	Напрями діяльності	Обсяг фонду	Стартапи
1	2	3	4
Vivex Capital Group	Українсько-польська інвестиційна група компаній, до складу якої входять Vivex Investment LLC (Польща) та Vivex Invest LLC (Україна)	Н/д	Koreikoff - Інтернет-аукціон, Seepla.net - турпортал, Mouse Internet Media, Maria.ua - картографія, Mouse Internet Media - Інтернет-агенція. 3 eVenture Capital Partners інвестував Adres.ua і Ukrainian Realty Platform - е-сервіси продажу і оренди нерухомості.

1	2	3	4
eVenture Capital Partners	2 спеціалізовані інвестфонди: BV Capital III (Північна Америка) і eVenture I (Європа). Якірний інвестор фонду - найбільший в світі інтернет-ритейлер Otto Group	Н/д	Основний інвестор проекту Maria.ua бере участь в проєктах Addressa.ua, Ukrainian Realty Platform
KM Core	Створений на базі «Квазар-Мікро» у 2010 р.	\$100 млн.	Polyteda – розробник ПЗ для роботи з мікросхемами, InfoGin - ПЗ доставки контенту на мобільні пристрої, CeLight – ПЗ роботи з лазерними технологіями, NSOF Connect - мобільна платформа доступу до соцмереж та е-платежів та ін.
Intel Capital	З 1991 р. інвестував \$4 млрд. в 1000 компаній в 30 країнах світу. Придбано 160 компаній	\$327 млн.	В Україні - «Українські новітні технології»
AVentures	З 1994 р. реалізувала більше 30-ти проєктів у різних секторах	\$25 млн.	United Software Corporation, Universal Telecom та ін.
Take Advantage Venture	Створений В. Тігіпко в 2010 р. на 10-15 проєктів за 5-7 років	\$20 млн.	Продаж авіабілетів через Інтернет в 2011 р.
Anthem Venture Partners	Західний венчурний фонд, має більш ніж 50-річний досвід інвестування	\$30 млн.	В 2008 р. інвестував \$2,5 млн. в українську компанію Viewdle - соціальні мережі, контент, розваги
ABRT	Венчурний фонд ABRT інвестує в швидкозростаючі компанії на стадії стартапу, ранній стадії і стадії росту	н/д	З фондом Martinson Trigon Venture Partners в 2006 р. інвестувала в InvisibleCRM \$1,5 млн. – платформи продуктивного корпоративного ПЗ
IDE Group	Спеціалізація на мобільному та web-маркетингу	н/д	Sravni.com - порівняння цін ринку, BID.ua, Trud.ua - працевлаштування, Rul.ua – авторинок, GDE.ua – підбор банківських продуктів, довідка; HomeMoney - онлайн управління фінансами, домашня бухгалтерія
IVEXE™	З 2002 р. спеціалізується на розробці та фінансуванні інтернет-проєктів	н/д	Ukrshop – е-супермаркет електроніки, Photosite - фотобізнес, Autopay - термінальна мережа та ін.
Dekarta Capital	З 2008 р. - керуюча компанія прямих і венчурних інвестицій	\$50 млн.	maanimo.com - порівняння фінпослуг, рейтинги фінустанов, депозитів, кредитів, курсів валют

Джерело [8, С.22], *CNews.ru*

А оскільки ринки ІТ-послуг в Україні далекі від насичення, вони мають перспективи інвестицій і зростання ринковим шляхом. І саме ці галузі можуть стати інноваційними кластерами, які за Стратегією розвитку Києва до 2025 р. [7], мають реалізувати конкурентоспроможні переваги міста.

В той же час у ВТ-промисловому виробництві є серйозні структурні проблеми. Так, хоча у 2005-2009 рр. у ВТ-секторах промисловості міста обсяг реалізованої

продукції, робіт, послуг зріс з 3,5 до 5,8 млрд. грн., питома вага сектору скоротилася з 5,9 до 0,7% обсягу економіки міста [9]. Кількість найманих працівників сектора скоротилася з 27,7 до 21,5 тис. осіб, їх частка становила 1,7-1,9%. Для середньо ВТ-секторів ці показники становили, відповідно, 4,3-6,0 млрд. грн. і 57,6-35,5 тис. осіб або 3,6-3,1% (табл. 3). Це краще середньокраїнового рівня для ВТ-виробництва в 2009 р. в ЄС-27 (в цілому - 1,1% зайнятих в економіці, в Німеччині – 1,8%, найбільше – в Ірландії – 3,0% в середньому по країні, проте в осередках ВТ-розвитку ці показники є більшими) [10, С.404].

Таблиця 3. Обсяг виробництва, зайнятості на високотехнологічних та середньо високотехнологічних промислових підприємствах м. Києва у 2005-2009 рр.

	Код	Обсяг реалізованої продукції, робіт, послуг (без ПДВ і акцизу) у діючих цінах, млн. грн.		У % до підсумку		Кількість найманих працівників (вкл. штатних, позаштатних працівників) осіб		У % до підсумку		Реалізована продукція, роботи, послуги на найманого працівника тис. грн./ особу	
		2005	2009	2005	2009	2005	2009	2005	2009	2005	2009
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Всього, у т.ч.:	200	59998,6	856645,8	100	100,0	1610789	1152363	100	100	37,2	743,4
Промисловість, у т.ч.:	B1	52932,4	114397,9	88,2	13,4	387299	183015	24,0	15,9	136,7	625,1
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	DA	9164,7	25066,5	15,3	21,9	42333	23289	2,6	0,1	216,5	1076,3
Високотехнологічні сектори, у т.ч. виробництво:		3521,3	5872,5	5,9	0,7	27729	21528	1,7	1,9	127,0	272,8
фармацевтичне	24.4	1296,0	3050,3	2,2	0,4	7504	5992	0,5	0,5	172,7	509,1
офісного устаткування та ЕОМ	30	506,7	636,7	0,8	0,1	4837	1871	0,3	0,2	104,7	340,3
апаратури для радіо, телебачення, зв'язку	32	1154,0	1050,3	1,9	0,1	5462	3620	0,3	0,3	211,3	290,1
медтехніки, вимірювальних засобів, оптичних приладів, устаткування, годинників	33	564,6	1135,3	0,9	0,1	9926	10045	0,6	0,9	56,9	113,0
Середньо високотехнологічні сектори, т.ч. виробництво:		4353,2	6009,4	7,2	0,6	57639	35489	3,6	3,1	75,5	169,3
хімічне виробництво (без фармацевтики)	DG/24-24.4	569,7	1139,8	0,9	0,1	4449	2990	0,3	0,3	128,1	381,2
машин, устаткування	29	1505,2	2660,2	2,5	0,3	24210	14398	1,5	1,2	62,2	184,8

Продовження табл. 3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
електричних машин та устаткування	31	445,0	881,5	0,7	0,1	6751	5415	0,4	0,5	65,9	162,8
автомобілів, причепів та напівпричепів	34	102,9	91,7	0,2	0,0	1360	733	0,1	0,1	75,7	125,1
ін. транспортних засобів	35	1730,4	1236,1	2,9	0,1	20869	11953	1,3	1,0	82,9	103,4
Високотехнологічні й середньо високотехнологічні сектори		7874,5	11881,9	13,1	1,3	115278	70978	7,2	6,2	68,3	167,4

Джерело: [9].

Загалом в промисловому комплексі столиці слід відмітити погіршення кількісних та якісних показників інноваційної діяльності у 2005-2010 рр. Кількість промислових підприємств, що реалізували інноваційну продукцію за межі України зменшилася з 62 до 36 од., а частка такої продукції в обсязі реалізованої інноваційної продукції впала з 22,0 до 13,1% [11].

Таку ситуацію можна значною мірою пояснити наслідками світової фінансово-економічної кризи, однак чималу роль тут відіграла і концептуальна зміна пріоритетів розвитку господарського комплексу міста і помітна втрата активності в промисловій і технологічній політиці, що проводилися в м. Києві. Про це свідчить перелік міських програм 2002-2011 рр., в яких увага переважно зосереджена на культурі, мистецтві, спорті, охороні здоров'я, патріотичному вихованні, профілактиці здорового способу життя, соцзахисті, земельних відносинах, правопорядку, розвитку громадянського суспільства, зайнятості, сім'ї, дітях, молоді, ЖКГ, продовольстві, благоустрої, цивільному захисті, комунальній інфраструктурі, розвитку міжнародних зв'язків, туризмі, Євро-2012.

Ці пріоритети знайшли відображення в поточному бюджеті міста і бюджетах попередніх років. Так, в 2011 р. планувалося фінансування Міської комплексної програми "Столична культура і мистецтво на 2011-2015 роки" в обсязі 379,0 млн. грн., а статті видатків бюджету «Культура і мистецтво» – в обсязі 444,7 млн. грн., у т.ч. театрів – 103,0 млн. грн., музеїв і виставок – 44,7 млн. грн., шкіл естетичного виховання дітей – 148,7 млн. грн. В статті бюджету «Фізкультура і спорт» на утримання та навчально-тренувальну роботу ДЮСШ виділено 78,8 млн. грн., тоді як на Національну програму інформатизації – 11,8 млн. грн., будівництво метро – 30,0 млн. грн. На благоустрій міста виділено 434,3 млн. грн., в той час як на Київську міську програму сприяння розвитку малого та середнього підприємництва на 2011-2012 роки – 49,0 млн. грн. [12].

Реалізації промислової політики в місті присвячена Київська міська програма розвитку промисловості на інноваційній основі на 2007–2011 роки [13]. Її аналіз дає підстави для висновку, що вона не виконана в запланованому обсязі. Припинив роботу Інтернет-портал «Інноваційний міст». Ліквідовано комунальну інноваційну фінансово-кредитну установу "Київський інноваційний фонд". У 2007-2010 рр. на виконання програми з місцевого

бюджету на фінансування інноваційної діяльності виділено 31 млн. грн.: в 2007 р.- 2,1 млн. грн., в 2009 р. - 28,9 млн. грн., в 2008 р. та 2010 р. кошти з місцевого бюджету на ці цілі не виділялися. Головним джерелом цієї діяльності для промислових підприємств були власні кошти (85,9-88,0%), обсяг яких через кризу скоротився, і вартісні кредити. Так і не запрацював механізм фінансування через позабюджетні фонди.

Дієвим суб'єктом виконання Програми розвитку промисловості на інноваційній основі на 2007–2011 роки було КП «Центр високих технологій і інновацій», створене для пошуку і відбору інноваційних пропозицій для впровадження на підприємствах Києва, в міському господарстві. КП крім іншого було співорганізатором Всеукраїнських конкурсів «Інноваційний прорив - 2009, 2010, 2011», спрямованих на активізацію впровадження у виробництво інноваційних розробок, залучення інвестицій у ВТ-проекти. Як свідчить практика, учасники конкурсу, які і не перемогли, знайшли інвесторів завдяки встановленим на конкурсі зв'язкам. Частина проектів, не включених в програму соціально-економічного розвитку, КМДА підтримує через міський бізнес-інкубатор [8].

Отже, на базі аналізу проблем розвитку виробництв ВТ-продукції та послуг в м. Києві можна запропонувати такі механізми сприяння розвитку:

1. Активізація промислової і технологічної політики міста, що передбачає реальну, а не декларативну підтримку цих галузей. Ресурс підтримки - перерозподіл бюджетного фінансування внаслідок зміни пріоритетів економічної та промислової політики. Перевага має надаватися ринковим методам та непрямій підтримці підприємництва в напрямках:

❖ *фінансово-кредитної підтримки*: пільгові кредити, пільги по платі за землю, відкриття через муніципальні фінустанови кредитних ліній (можливо зв'язаних) для реалізації місцевих проектів, створення муніципального інноваційного фонду і лізингової компанії; гарантування кредитів; надання приміщень в бізнес-інкубаторах; спрямування на ці цілі надходжень від місцевого податку на нерухомість з 2012 р., удосконалення механізму його стягування; перерозподіл на ці цілі частини надходжень від податку на рекламу і доцільного для запровадження збору за в'їзд в центральну частину міста (в Лондоні - 9£), який до того ж буде боротися з пробками; клопотання перед владою про легалізацію грального бізнесу і спрямування цих надходжень на ВТ-сектор;

❖ *регуляторної політики*: в дозвільних центрах має надаватися весь діапазон адміністративних і дозвільних послуг, працювати е-документообіг, е-черга, нотаріус, юрисконсульт, Wi-Fi, мають надаватися консалтингові послуги; здійснюватися підтримка конкурентного середовища підприємництва шляхом допомоги ВТ-підприємствам малого і середнього бізнесу (МСБ), особливо у світлі новацій податкового кодексу, що ускладнили їх функціонування;

❖ *організаційної*: співпраця місцевої влади з ФПГ, ТНК, підприємцями і державною владою інших країн на предмет аутсорсингу, передачі в концесію земельних ділянок, довгобудів, підприємств, що тривало не працюють, мають борги перед громадою; організація виставок, конференцій, форумів, ярмарок, міжнародних контактів підприємців; ініціювання інфраструктурних ВТ-проектів, орієнтованих на місцеву промисловість;

координаційна та інформаційна допомога при встановленні коопераційних зв'язків між підприємствами регіону; інформаційний супровід інноваційних та ВТ-проектів; організація спонсорської підтримки ВТ-проектів, стартапів крупними галузевими корпораціями (в 2011 р. Національна мережа «Епіцентр» спонсорувала «Євро-2012», далі вона могла б підтримувати стартапи з інноваційних будівельних технологій, «Київстар» - в ІКТ); оптимізація територіального розміщення виробництва та підвищення ефективності використання земельних ділянок в перспективі згідно містобудівних рішень Генплану шляхом перебазування та перепрофілювання промислових підприємств на ринкових засадах. В період економічної кризи та посткризового відновлення ринкові ціни на нерухомість і землю низькі, тому тепер це позбавлено економічного сенсу.

❖ *маркетингової* (формування, підтримка та оприлюднення баз даних продукції, замовлень, їх рекламування),

❖ *інституційної* (співуправління підприємствами або частками підприємств комунальної та корпоративної форми власності).

2. Активізація створення науково-виробничих ВТ-кластерів шляхом надання територіям статусу промислових і наукових парків, передача акцій підприємств в рахунок погашення боргів перед територіальною громадою з їх використанням під бізнес-інкубатори, промислові парки, інші майданчики для організації ВТ-виробництва; інвентаризація площ підприємств у власності і співвласності місцевої громади і організація на вільних площах бізнес-інкубаторів. Для цього могли б підійти проммайданчики підприємств на околиці, що працюють не на повну потужність, наприклад, ВАТ «Хімволокно», співвласником якого є місто (в 2007 р. щодо нього велися переговори з делегацією з КНР щодо створення технопарку з виготовлення оптоволоконних ліній, проте через корпоративні конфлікти та рейдерство проект не відбувся).

Варті уваги ідеї будівництва в Києві нового ІТ-інкубатора (поряд з КПІ та КНУ ім. Т.Г. Шевченка) або наміри організації в Київській області технопарку на кшталт Сколково. Але при аналізі особливостей цих проектів варто врахувати, що їх реалізація буде складною, тривалою і вартісною. У короткостроковій перспективі такі проекти більш доцільні в Києві. Адже центром тяжіння для міст-супутників все одно залишається Київ - культурний, фінансовий, науково-технічний центр регіону. Для чого будувати нове житло, коли в Києві багато не проданих внаслідок кризи новобудов, які на пільгових умовах (оптом) можна було б придбати у забудовників, або розплатитися за житлові, офісні і виробничі площі шляхом клірингу комунальних платежів? Виграш від дешевих площ на периферії буде зведений нанівець через витрати на інфраструктуру, транспорт.

3. Ресурсозберігаючий і екологічний вектор розвитку з орієнтацією на устаткування, вироблене в міській агломерації, його дотування, кредитування, що є визнаною практикою і хорошим тоном в світі. Це заходи типу створення і розвитку інфраструктури електромобілів (мережа пунктів зарядки) та служби прокату цих авто в центральній частині міста, як в Парижі; ініціювання місцевою владою крупного екологічного, ВТ-, інфраструктурного проекту, наприклад, будівництво монорельсу, координування, субсидіарне співфінансування або залучення стратегічного інвестора до

проекту, або його здійснення на принципах народних інвестицій з високою локалізацією виробництва в регіоні.

4. Проникнення ІКТ у всі сфери життя міста, що створить попит на продукцію ВТ-підприємств міста: у культурі і мистецтві - переведення в е-форму національних надбань для ширшого доступу населення; в освіті - оснащення шкіл, коледжів, вишів широкополосним Інтернет, Wi-Fi; масована комп'ютеризація навчання, використання комп'ютерних мультимедійних технологій викладання; курси з інформатизації для людей похилого віку; в охорону здоров'я - послуги реєстрації поліклінік у е-режимі, консультацій у веб-режимі, у т.ч. міжнародних; в торгівлю, у т.ч. авіа- та залізничними білетами, онлайн реєстрація, продаж білетів в театри, на концерти тощо; у сферу інформування (міські громадські і соціальні мережі) і платежів (масове встановлення інформаційних та платіжних терміналів); у сферу самоврядування (е-уряд).

За умов активізації промислової та технологічної політики в Києві формування сучасного високотехнологічного, збалансованого територіально-господарського комплексу є можливим у середньостроковій перспективі.

Література

1. «Європа в цифрах – річник Євростату 2006-2007 рр.» – [Електронний ресурс]. – Доступний з <<http://www.eu.prostir.ua/library/53896.html>>. First published in English as 'Europe in figures – 2007, source: Eurostat
2. Діяльність підприємств сфери послуг. Статистичний бюлетень. Київ – 2011. Держкомстат України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <www.ukrstat.gov.ua>.
3. «Регіони України» 2011. Статистичний збірник Державної служби статистики України. – У 2-х Ч. - [Електронний ресурс]. – Доступний з <<http://www.twirpx.com/file/348665/>>.
4. Програма соціально-економічного розвитку міста Києва у 2011 році.
5. Л. Тоффт «ШПД для ВВП» // Експерт Україна. - №41(323) 25-31 октября 2011 г. – С.15.
6. Стан і розвиток зв'язку в Україні за 2009 рік. Статистичний бюлетень. Держкомстат України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <<http://www.ukrstat.gov.ua>>.
7. Стратегія розвитку Києва до 2025 р. Проект від 31 травня 2011 р.
8. И. Чернявская. На старт // ИНВЕСТГАЗЕТА. – 15-21.11.2010 р.
9. Основні показники діяльності по сукупності підприємств з урахуванням даних по місцевих одиницях в розрізі регіонів за 2009 рік, за 2005 рік. Статистичні таблиці Держкомстату України №14.3а.
10. Наукова та інноваційна діяльність в Україні. Статистичний збірник. Київ. ДП „Інформаційно-видавничий центр Держстату України”. - 2011.